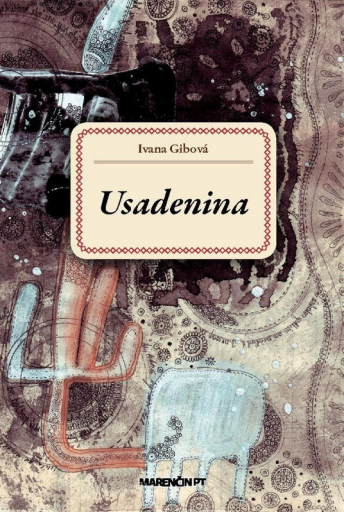

Ivana Gibová

Usadenina

MARENČON PT

Kniha vyšla s podporou Ministerstva kultúry SR

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

© Ivana Gibová, 2013

© Marenčin PT, spol. s r. o., Bratislava, 2013

Jelenia 6, 811 05 Bratislava

marencin@marencin.sk www.marencin.sk

Cover © Samo Čarnoký, 2013

Cover illustration © Ivana Gibová, 2013

Photo © Katarína Hudačinová, 2013

Illustrations © Ivana Gibová, 2013

Design © Marta Blehová, 2013

Jazyková úprava Marta Součková

342. publikácia, 1. vydanie

ISBN 978-80-8114-168-3

Ivana Gibová

USADENINA

MARENČIN PT

and his soul was the same dark brown
one as the rest of the world
was made. as the world
had imagined. because it
would not have been out of
place with the other. I know

himself

les
the
m

h. calumna

I. Pred Malagou

Usadenina

Sedím v kuchyni a prebúdzam sa. Mám rada dobrú kávu, ale osoba v mojej kuchyni mi každé ráno zalieva akúsi instantnú zmes, a hoci denne vysvetľujem, že ja takú kávu nechcem, že chcem naozajstnú kávu, osoba mi aj tak stále zalieva tú istú nesku a presviedča ma, že je to Brazília Santos. Čo je však horšie, osoba sama si uchlipkáva z instantu s presvedčením, že pije Brazíliu Santos. Na tvári osoby badať pôžitok, asi preto, že takáto káva je nenáročná na strávenie.

Celá kuchyňa je obložená neumytými šálkami od ranných a popoludňajších káv, ťažko sa medzi nimi pohybovať, osoba má vo zvyku čas od času ich rukou zhrnúť pod stôl. Väčšina z nich obsahuje plesnivé zvyšky instantnej usadeniny, čo je azda znakom určitej disproporcie, osoba však z akéhosi trucu nie je ochotná šálky umývať, a tak ani ja nemienim.

Dojem z kuchyne okrem špinavých šálok kazí aj nechutne oblepená chladnička. Nálepky sa vysky-

tujú v niekoľkých vrstvách, niektoré sú zoškrabané a porýpané z toho, ako som sa ich svojho času pokúšala odstrániť. Keď sa mi to ani po mnohých pokusoch nepodarilo, prestala som na to mať nervy a prelepila som ich novými. Na skutočnosti, že tie staré tam stále boli, to nič nezmenilo, ale aspoň ich už nebolo vidieť.

Dopijem kávu a pozriem sa na osobu. V tej chvíli sa rozhodnem, že odteraz si budem kávu robiť sama a namiesto nálepiek začnem používať magnetky. Napokon, možno by bolo najlepšie zbaviť sa celej chladničky.

Po raňajkách v rámci pravidelnej rannej vychádzky sedím na brehu rieky a oddychujem, pretože doteraz som sa bicyklovala. Vychutnávam si prírodu a cigaretu a bojím sa, lebo sedím na kameni na okraji brehu, predtým už len voda. Je kalná – pripomenie mi rannú instantnú brečku. Bojím sa, že ku mne niekto odzadu pristúpi a sotí ma, hoci voda je plytká a som tu sama. Som tu síce sama, ale sedím nebezpečne! Bojím sa aj kačiek pri druhom brehu. Jedna z nich sa od krdla oddeľuje a blíži sa ku mne, čo ma znepokojuje. Pohľad má zákerný. Za týchto okolností si naďalej nemôžem nerušene užívať pobyt v prírode. Vezmem bicykel a vytrepem ho na cestu. Predtým som ho zniesla dolu k vode, lebo som sa bála, že by mi ho mohol niekto ukradnúť. Rýchlo zahasím cigaretu a nasadnem na

bicykel. Ohorok, samozrejme, vezmem so sebou, nie som hovädo, aby som ho hádzala do vody.

Sedím vo vlaku a čakám, kým sa pohne. Potrebujem sa prezúť, pretože v práci som pol dňa chodila na vysokých podpätkoch. Jednou rukou z tašky vyťahujem tenisky, ktoré som mala na nohách ráno pri vode, druhou si rozväzujem mašličky na obutých lodičkách, spomeniem si na zákernú kačku, v tejto chvíli sa z nej už len smejem. Periférne zachytím niečie nohy vstupujúce do dverí. Podľa obuvi usúdím, že ide o sprievodcu. Nenápadne dvihnem zrak a hoci mu nevidím do tváre, som si istá, že sa na mňa díva. Som si istá i tým, že je uchvátený mojimi sexuálne príťažlivými členkami v príťažlivých pančuškách. Spomeniem si, že neznámam slovo pančušky. Dvere sa zatvoria. Vlak sa pohne a po chvíli sa sprievodca opäť objaví. Nezúčastnene mu podám cestovný lístok, do tváre sa mu ani teraz nepozriem. Baví ma táto hra na tajomno. Spomeniem si na jedného dávneho sprievodcu, s ktorým som sa tiež takto hrala. Pravidlá pochopil rýchlo, po niekoľkých minútach nadviazal rozhovor, v ktorom použil vtipnú vetu: „Ja už som tak zaradený v tom pracovnom rebríčku – chodím si s tými klieštikmi, sem-tam urobím nejakú dierku...“ V tejto chvíli som vyhrala a sprievodca ma naďalej nezaujímal.

Ako som predpokladala, môj nový spoluhráč si sadá krížom oproti mne, na vedľajšie sedadlo. Celú cestu naňho pôsobím a som presvedčená, že to nevydrží. Dotýkam sa nenápadne svojich stehien, letmo si natáčam vlasy na končeky prstov, oblizujem si pery a som si absolútne istá účinkom týchto činností na sprievodcu. Po celý čas sa naňho ani raz nepozriem, je to súčasť hry, až chvíľu pred vystúpením z vlaku, keď sa teším, ako som sa pobavila, vrhnem jeho smerom letmý povýšenecký pohľad a zostanem zarazená, náhle sa cítim ako idiot, mám hrču v krku, chce sa mi zo seba zvracať. Sprievodca je starší nepríťažlivý pán, má smutné oči a na nich dioptrické okuliare s hrubými sklami. Na svete ma dojímajú dve veci: Babky predávajúce kytičky a silné dioptrie na starých pánoch.

Sedím v električke a jasne si uvedomujem, že všetko je otázka nastavenia mysle. Absencia systému vytvára v ľudskej existencii neprehľadné situácie. Vznikajú prekážky. Všetko si jasne uvedomujem. Napadne mi, že na to, koľko času trávim v dopravných prostriedkoch, veľa som toho nevidela.

V električke som sama, pozerám na svoj neostrý obraz vo dverách, bože, je mi teplo, nemala som si brať kabát, je teplo, prídem tam a všetci budú vidieť, že som v kabáte! Pozerám na odraz svojich nôh, vyzerajú

horšie ako doma v zrkadle, vyzerajú podivne, to tie nohavice, vôbec sa nehodia, vyzerám v nich... vyzerajú, akoby mi boli malé, tvár sa mi leskne, musím sa prepudrovať, iného cestujúceho okrem mňa tu niet, ale čo ak na najbližšej nejaký nastúpi? A ten kabát, celý večer budem nervózna, radšej na nasledujúcej zastávke vystúpim, prejdem cez križovatku, pôjdem sa domov prezliecť.

Doma pozerám do zrkadla v predsieni, mala by som si dať košeľu, bielu, áno, svetlé rifle, traky a brošnu, tú starú, nesmiem sa zabudnúť prepudrovať. Pozriem sa do cestovného poriadku, kedy ide ďalšia električka. Medzi dverami sa ešte presvedčím, že cestovný kufor patriaci osobe sa v predsieni určite nenachádza.

Nastúpim do električky, som sama, déjà vu, pozerám do okien, na svoj odraz, myslou mi na sekundu prebleskne spomienka na hrubé dioptrické sklá, ihneď ju potlačím a ďalej sa pozorujem. Je to lepšie, košeľa je neformálna aj príťažlivá. Som so sebou spokojná, ale nemala som ísť bez podprsenky, pôsobím lacno, urýchlene vystúpim, bežím domov, pred zrkadlom zastanem, učešm sa, prepudrujem, idem k skrini. Nemôžem nájsť bielu podprsenku, prehrabem aj špinavú bielizeň, je tam, vytiahnem ju, nie je špinavá, no i tak k nej cítim odpor, čo ak bude nejaká osoba pri tom, keď sa budem

vyzliekať, samozrejme, dúfam v to... Potrpím si na voňavú bielizeň, vyberiem zo skrine čistú čiernu podprsenku. Cestou cez kuchyňu si ešte narýchlo odpijem z kávy, oblejem si bielu košeľu, zanádam, prezlečiem sa do čiernej košele, traky sa nehodia, dám si ich dole, utekám na zastávku.

Ak to urobím ešte raz, môže sa stať, že sa náhle zbláznim. Pri nástupe do električky sa sama zo seba nekontrolovane rozosmejem. Spomeniem si na kačku. Nie som v poriadku. Zaslúžila by som si, aby tam neznáma osoba, kvôli ktorej som sa trikrát prezliekala, ani nebola.

Sedím na posteli. Pred chvíľou som sa prebudila. Cítim sa dolámaná, zbadám na zemi rozhádzané šatstvo, medziiným čiernu košeľu, vedľa mňa leží cudzia osoba s motívom ľalie vytetovaným na zadku, a mne to vôbec nepripadá zvláštne, hoci ešte včera vedľa mňa ležala známa osoba bez ľalie. Pomyslím si, že je vskutku originálne prekryť čistú kožu vyobrazením symbolu čistoty. Mimovoľne mi zide na um chladnička a spomeniem si, že od včera som prehodnotila svoj plán zbaviť sa jej. Cudzia osoba otvorí oči, milo sa na mňa usmeje a opýta sa, či by som jej neurobila kávu. Ibaže ja si v tejto chvíli vôbec nie som istá tým, že doma mám nejakú kávu.

Vaňa

Nakonec totiž vždycky je to tak, že – Máša miluje Konstantina, Konstantin Ninu, Nina Trigorina, a Trigorin, pretože nemiluje nikoho, žije s Arkadinovou...

(V. Linhartová)

„Pritom je evidentné, kto je v tomto našom internom reťazci zrejším Trigorinom,“ povieš, lebo sa nachádzaš v spoločnosti človeka, ktorý ti pred chvíľou povedal aj horšie veci a v tomto vašom internom reťazci je zrejším Trigorinom.

„Asi ja,“ múdro povie človek, ktorý ti pred chvíľou povedal aj horšie veci.

Po fiktívnom rozhovore sa opitá z fernetu dopravíš domov a za hudobného doprovodu kapely Bauhaus sa ideš podrezať do vane. Napíšeš niekoľko listov na rozlúčku, na ktorých sa budeš ráno dobre zabávať, pretože sa, pochopiteľne, nepodrežeš. V nezanedbateľnej miere

k tomu prispeje fakt, že i žiletky sú fiktívne. Bezradne hľadáš do vody a rozmýšľaš, prečo je svet patologickým miestom.

O pár dní zavolá ten, ktorý ti predtým povedal aj horšie veci.

Večer, v tej istej vani, s pohárom červeného vína, za hudobnej asistencie Michaela Hutchencea prídeš na to, že svet je v poriadku, len tvoje hľadiská sú pomýlené. Vykonáš všetky činnosti, ktoré sa súhrnne chápu pod pojmom hygiena, lebo je neekonomické len tak si ležať vo vani a neumýť sa pri tom. Na vlasy si aplikuješ regeneračnú kúru značky Gliss kur.

Na neskoršom stretnutí pochopíš, že trigorinovstvo zrejmého Trigorina je naďalej zrejmé. Vysvetľuje ti svoje motivácie. Opije sa ako obyčajne a vysvetľuje všetko odznova. Z druhého vysvetlenia vyplynie predovšetkým to, že s predošlým sa nezhoduje ani v jednom bode. Následne sa opiješ aj ty.

Niekoľko dní potom do vane nevlezieš vôbec, venuješ sa modifikácii hľadísk a sleduješ markantný pokles kvality svojich vlasov. Smrdíš niekoľkodňovým potom, hoci si ženská postava a ženské postavy, predovšetkým také, ako si ty, sa nepotia, a ak sa aj vo výnimočne záťažovej situácii potia, určite nesmrdia. Ty smrdíš. Niečo tu nehrá.

O dva týždne, keď sa ti začínajú na tele tvoriť fiktívne vyrážky a plesne, už kúpeľ začína byť nevyhnutnosťou. Vo vani si uvedomíš, že nie si žiadna postava, ale súčasť látkovej skutočnosti. Tým sa, pravda, čo-to mení na veci, aj keď tento poznatok ťa nešokuje – niečo si tušila už predtým. Plesne si potrieš čudne páchnucou emulziou proti plesniam.

Nevedno, o aký dlhý čas zavolá zrejmy Trigorin. Ubezpečuje ťa, že už nežije s Arkadinovou.

Blúdiš po obrovskom supermarkete a hľadáš sekciu s drogériou. Kým ju nájdeš, prejdeš okolo takého množstva sortimentu, že už ani nevnímaš, čo je čo. Rozprávaš sa sama so sebou v druhej osobe a pri kúpe výrobkov s pútavým nadpisom 2v1 neustále uvažuješ, či aspoň 1 z tých 2 je naozaj. Platíš.

Ponorená po krk v pene a obklopená kozmetickými prípravkami opäť počúvaš Inxs, ale zdá sa ti, že znejú inak. Predstavuješ si, že každú chvíľu niekto otvorí dvere a ponorí ti hlavu pod vodu. Ak nezostaneš bez kyslíka príliš dlho, môžeš to prežiť.

Okúpaná mieriš na stretnutie s tým, ktorý už nežije s Arkadinovou. Čaká ťa v tretotriednej krčme a po niekoľkých úvodných konverzačných frázach ti povie fiktívnu vetu, končiacu na „ale ja teba nemilujem.“

Opitá ležíš vo vani a presviedčaš sa, že „odtok“ je od slova „tokať“. Usiluješ sa ignorovať súvislosť so slovom „odtekať“ a nevšímať si, že obe tvoje dolné končatiny miznú, pomaly pohlcované vodovodným potrubím.

Znaky

Sedeli v trolejbuse a vedeli, že je to sen. Prinajmenšom Ardea C. to vedela a Umberto E. bol v jej sne, nebolo však vylúčené, že Umberto sníva a Ardea je súčasťou jeho sna. Naľavo od nej stál muž, vedela, že je to revízor.

Nikto z cestujúcich sa nepozastavoval nad tým, že obaja, Ardea i Umberto, sú husto posypaní žabami a pijavicami, možno aj ostatní cestujúci snívali, a tak všetko nezvyčajné prijímali bez vzruchu. Revízor vytiahol odznak a začal kontrolovať lístky. Ardea si bola takmer istá, že je jediná, ktorá platný lístok nemá, no sedela bez pohnutia. Trolejbus zastavil pred budovou fakulty. Pozrela spolusnívajúcemu do očí, nenáhli vo sa postavili a vystúpili z vozidla na ulicu. Bolo to príliš jednoduché. Odrazu im prišlo veľmi zvláštne, že sú oblepení slizkými živočíchmi, začudovane na seba

hľadeli. Tu príbeh končil – sen nemusí mať výraznú pointu, Ardea si ju neskôr vymyslí.

Hmlisto k nej doliehal hlas profesorky prednášajúcej o Ecovi. Ardea sa tvárila, že zapisuje, čo profesorka diktuje, v skutočnosti písala o žabách, o sebe a o Umbertovi v trolejbuse. „Toto poznanie nám umožňuje, podľa Eca, sociálna encyklopédia. Žijeme v tomto systéme, akosi semiotickom prostredí, v kultúre. Povaha našej kultúry predurčuje proces, v ktorom sa veci stávajú znakmi,“ zacitovala profesorka. „V kultúre sa môže každá entita stať semiotickým javom. Zákony signifikácie sú zákonmi kultúry,“ dodala. Vtedy žaby pozoskakovali z Ardeinho tela na lavicu, bezhlavo sa vrhli k umývadlu, ale nikto si ich nevšímal, profesorka pokračovala v monológu a ani keď sa jej jedna žaba vysrala do skrípt, nedvihla zrak. „To, že symptómy interpretujeme, znamená, že ich uvádzame do vzťahu s ich možnou materiálnou kauzalitou, ktorá následne funguje ako ich obsah,“ povedala profesorka. „Kokotina,“ povedala žaba. Ardea sa strhla, neverila, že jej žaba nerozumie citácii z Eca, jej čudsná mentalita a predovšetkým vulgárny slovník Ardeu znechutili natoľko, až sa odhodlala vsugerovať si, že sen neskončil výstupom z trolejbusu, ale stále trvá, že replika žaby v ňom vyjadruje Ardein v podvedomí hlboko

zakotvený sklon k hrubosti. „Podľa Eca, skôr sa vzťahuje replika na prvky, ktoré je možné zámerne utvárať a znovuvytvárať, aby mohli označovať. Má na mysli napríklad fonémy a morfémy, ktoré môžu tvoriť zložené slová a vety,“ povedala profesorka. „Tvorca sa snaží vytvoriť taký pohľad na svet, ktorý bude od štandardných spôsobov vnímania čitateľa odlišný,“ dodala ešte. Žaba si začala divoko trieskať hlavu o stenu, Ardea na ňu pozerala, žabino konanie v nej vyvolávalo obavu, že je psychicky chorá, čo by mohlo znamenať, že i Ardea je rovnako narušená. „Práve interpretačné úsilie vyžadované umeleckým dielom uvoľňuje, podľa Eca, silné a komplexné pocity, aké človek zažíva pri čítaní veľkého literárneho diela. Ide o také zložité pocity, ako je pocit uspokojenia, radosti či pôžitku,“ zaparafrazovala si profesorka. „Možno aj z toho, že sme niečo také komplikované pochopili,“ dodala zo srandy. Žaba sa vygrcala do umývadla, ostatné jej družky bujaro tancovali na katedre, pričom po sebe nechávali lepkavé odtlačky, pľuli do tabule a po chvíli sa začali nekontrolovateľne množiť, onedlho bola celá miestnosť pokrytá slizom. Zvuk hlasného, nepríjemného krkania načisto prehlušil diktujúcu profesorku, ktorá, už viac-menej pre seba, hovorila: „Prezupoziecie, to sú v texte stopy, ktoré nás dovedú až do cieľa konečnej interpretácie. Eco chápe

tieto prezupozície ako kontradikciu, z toho vyplýva možnosť viacerých záverov. Úlohou moderného textu je totiž vyjadriť protikladnú pluralitu vlastných záverov, ponechávajúc slobodnú voľbu na čitateľa, alebo rozhodnúť, že neexistuje nijaká možná voľba.“

Na tomto mieste by teda malo prísť niekoľko protikladných pluralitných záverov, uvažovala Ardea. Napríklad: Profesorka sa premení na žabu a začne sa množiť. Desivé. Alebo: Žaby profesorku zožerú a vyvrátia. Alebo: Vysvitne, že Ardea sa celým menom volá Ardea Cinerea. Prípadne: Ardea sa pozrie do neónovej žiarovky a v tej chvíli sa prebudí, na celý sen zabudne a do zošita si zapíše len relevantné poznámky. A čo takto: Opäť sa ocitneme v rámcujúcom priestore trolejbusu a revízor si od Ardey znenazdajky drzo vypýta cestovný lístok. Tu by sa príbeh naozaj končil a bolo by na čitateľovi, aby odpovedal na závažné pluralitné otázky: O čo tu ide? Má Ardea lístok? Ako sa Ardea volá celým menom? Čo má Umberto spoločné so žabami? Čo má Eco spoločné so žabami? Akú úlohu v tomto všetkom hrá Sigmund Freud? Ak v tomto všetkom hrá Sigmund Freud nejakú úlohu, prečo ho nikto nikde nespomenul?